




# SAMOUPRAVA

List izdaja deželni odbor poknežene grofovine goriško-gradiščanske.

### Naročnina znaša:

za celo leto . . . . K 2.—  
za pol leta . . . . " 1.—  
Posamezne številke stanejo  
20 vin. poštine prosto.  
Naročnino je plačati naprej.

Izhaja enkrat na mesec

Uredništvo in upravništvo

se nahajata v deželnih uradih (Stolni trg št. 8)

Oglasi naj se blagovole poslati  
upravništvu.  
Rokopisi se ne vračajo, tudi  
če se ne objavijo.  
Brezimni dopisi se ne spreje-  
majo.

Članki se smejo ponatisniti le, ako se navede njih vir.

## VSEBINA

	Stran
Naročnikom in čitateljem . . . . .	141
Sprememba cestno-policijskega reda za našo deželo . . . . .	141
Kolonski zakon . . . . .	141

### Občinska samoupravna vprašanja:

Nekaj navodil za ustanavljanje posredovalnih uradov . . . . .	144
Nadaljni posredovalni uradi . . . . .	144

Nadaljevanje I. zasedanja XI. dobe dežel- nega zbora . . . . .	145
---	-----

### Kmetijstka vprašanja:

Za našo čebelorejo . . . . .	146
Pogozdovanje Krasa . . . . .	147
Uspehi poskusnega razstreljevanja . . . . .	147
Akcija zoper bedo . . . . .	148

### Javne naprave:

Cesta Vrtače-Čerin . . . . .	148
Vodopriskrbovalne naprave v Kalu . . . . .	149

### Deželna zakonodaja:

Rezdelitev županije Marjan . . . . .	149
--------------------------------------	-----

Sejna poročila deželnega odbora . . . . .	149
---	-----

### Pravni nasveti:

Pristojnost uslužbencev c. kr. priv. južne železn. 152
Kritje stroškov za tiskovine v vojaške namene 152
Kdaj naj se spisujejo zapisniki starešinstv. sej 152
O postopanju za pridobitev domovinske pravice 153

Popravek . . . . .	153
--------------------	-----

Vsebina VII. letnika 1913 . . . . .	I-IV.
-------------------------------------	-------

Oglasi na platnicah.

Zahtevajte od svojih zalagateljev le  
sesalke (pumpe) GARWENS

oziroma

tehtnice GARWENS

CENIKI BREZPLAČNO IN FRANKO!

Garwenswerke DUNAJ XX|2.

C. in kr. dvorne tovarne uniform, uniformskega blaga in sukna

**WILHELM BECK & SÖHNE**

Centrala na DUNAJU VII. Langegasse 1

Tovarne: na DUNAJU VI 2 Hirschengasse 25 — v BOSKOVIČU na Moravskem — v HUMPOLEKU na Češkem

IZDELKI:

**Uniformske sprave za c. in kr. vojaštvo, finančno stražo, orožništvo, policijo, za požarne brambe, tramvaje, železnice, veterane; livreje za služabnike itd.**

Patentirane uniformske čepice obrobene s problokovino, čelade iz problokovine, kožuhi in čepice iz kožuhovine. — Uniformske in usnjato blago vseh vrst. — Vsakovrstno sukno za uniforme; očeje in plahte vseh vrst.

**Ilustrovani specijalni ceniki in specijalne ponudbe se pošiljajo na zahtevo brezplačno!**

Največja izdelovalnica finih častniških oblek.

Skupen nakup

**oljnatih pogač in krmskih semen.**

Deželni odbor želi olajšati majhnim posestnikom nakup oljnatih pogač in krmskih semen, vsled česar se je odločil preskrbeti zgoraj navedene oljnate pogače in krmska semena potom deželnega kmetijskega urada neposredno pri prvih zalagateljih, ki imajo zanjamo dobro in pristne.

**Kdor želi kupiti semena in pogače, javi naj se pri deželnem odboru v Gorici (pri deželnem kmetijskem uradu, v pritličju deželne hiše na Stolnem trgu).**



# SAMOUPRAVA

List izdaja deželni odbor poknežene grofovine goriško-gradiščanske.

### Naročnina znaša:

za celo leto . . . . K 2.—  
za pol leta . . . . „ 1.—  
Posamezne številke stanejo  
20 vin. poštine prosto.  
Naročnino je plačati naprej.

### Izhaja enkrat na mesec

### Uredništvo in upravništvo

se nahajata v deželnih uradih (Stolni trg št. 8)

Oglasi naj se blagovole poslani  
upravništvu.  
Rokopisi se ne vračajo, tudi  
če se ne objavijo.  
Brezimni dopisi se ne spreje-  
majo.

## Naročnikom in čitateljem!

*S pričujočo številko smo zaključili VII. letnik „SAMOUPRAVE“ in s tem tudi izdajanje tega lista v dosedanem obsegu in z dosedanjim gradivom.*

*Vsled sklepa deželnega odbora z dne 24. novembra 1913. bo „Samouprava“ izhajala od sedaj naprej po potrebi v znatno skrčeni obliki in sicer bo prinašala le izpiske iz sejnih zapisnikov deželnega odbora, kakor smo te že sedaj priobčevali pom naslovom:*

## „SEJNA POROČILA DEŽELNEGA ODBOBA“.

### Sprememba cestno-policijskega reda za našo deželo.

Določbe, ki veljajo v raznih deželah glede umikanja in prehitevanja na javnih cestah, se v posameznih pokrajinah bistveno razlikujejo. Posledica tega je, da se dogajajo ravno vsled nasprotujočih si tozadevnih predpisov, posebno v zadnjih letih, ko so se začeli rabiti avtomobili, vedno nesreče. In ravno to dejstvo je dalo c. kr. vladi povod, da hoče uvesti v vseh deželah enotne predpise glede izogibanja na **vseh** javnih cestah, to je državnih in nedržavnih. Tem predpisom se je prilagodil tudi zakonski načrt, ki ga je deželni zbor obravnaval v zadnjem zasedanju.

Ker vemo, da je ta zadeva za širšo javnost velikega pomena in da vzbuja povsod obilo zanimanja, prinašamo v naslednjem tozadevni načrt, ki bo predložen v kratkem v potrjenje na Najvišje mesto.

S pritrditvijo deželnega zbora Svoje poknežene grofovine Goriško-Gradiščanske ukazujem to-le:

**Člen I.** — Paragraf 14. zakona z dne 6. julija 1886. dež. zak. in ukaz. št. 7., s katerim se je izdal cestno-policijski red za javne neeararske ceste, se razveljavlja in se bo glasil v bodoče tako-le:

§ 14. — Vsa vozila (vozovi, avtomobili, motorna kolesa, dvokolesa in slični) se morajo držati leve cestne strani, izogibati se na levo in prehitevati na desno,

kakor tudi morajo temu primerno napravljati prostor prehitevačim vozilom.

Ako dospeta na cestna križišča istočasno dve vozili, ima prednost vozilo, ki prihaja od leve.

Vozovom, ki jih uporabljajo člani Najvišjega dvora, dalje stopajočim vojaškim oddelkom, procesijam in pogrebniim sprevodom, se mora vsako vozilo izogniti. Istotako se mora izogniti vsako drugo vozilo poštnim vozovom in gasilnim vozovom, ki peljejo k požaru.

**Člen II.** — Doba, ko naj obvelja ta zakon, se določi ukazoma.

**Člen III.** — Mojemu ministru notranjih stvari je poverjena izvršitev tega zakona.

## Kolonski zakon.

V februarškem zasedanju letošnjega leta (v seji z dne 28. februarja 1914.) je deželni zbor sprejel v vseh treh čitanjih zakonski načrt o ureditvi kolonske pogodbe. Predmet se je temeljito pretresoval v pravnem in kmetijskem odseku deželnega zbora, a tudi v plenumu se je razvila o njem živahna in dolgotrajna debata, ki je trajala pozno v noč.

Zakonski načrt je prišel kot predloga c. kr. vlade pred deželni zbor, dobil pa je tekom razpravljanj v odsekih in v zbornici nekoliko drugačno lice, kot je

je imel prvotno. Ker je ta zadeva vzbujala in vzbuja še vedno zanimanje v najširši javnosti, posebno pa pri prebivalstvu prizadetih krajev, smatramo za umestno, da priobčimo zakonski načrt o kolonski pogodbi tako, kakor je bil sprejet v uvodoma omenjeni seji deželnega zbora. K temu nas sili tudi dejstvo, da se v deželnih uradih vedno oglašajo razne stranke, ki želijo imeti zakonski načrt. S tem, upamo, da zadovoljimo tudi te.

S pritrditvijo deželnega zbora Svoje poknežene grofovine Goriško-Gradiščanske ukazujem to le:

§ 1. — Kakor kolonske pogodbe je smatrati in določilom tega zakona so podvržene vse kmetijske zakupne pogodbe, v katerih gospodar zemljišča in obdelovalec zemljišča (kolon) dogovorita:

1. splošno ali delno delitev pridelkov kmečkega posestva (kolonije), ki je predmet pogodbe;
2. ali zakupnino v gotovini, ki povsem ali deloma odgovarja vrednosti deleža pridelkov takega posestva;
3. ali tudi druge dajatve v delu ali v naravnih pridelkih, zraven stalne zakupnine v gotovini ali v naravnih pridelkih,

in sicer, ako se te pogodbe nanašajo na zemljišča, katerih obseg ni manjši od enega hektarja površine. Določila tega zakona se imajo uporabiti tudi na posebna razmerja med takozvanimi «sotani» in njihovimi gospodarji, kolikor to predvideva zakon sam.

§ 2. — Kmečko posestvo (kolonija), ki je predmet kolonskih pogodb, mora biti tako, da ga zamožejo intenzivno obdelovati kolon sam in njegovi družinski člani, ne da bi bilo potrebno stalno najeti pomožnih delavcev.

Kolonske dajatve v svoji celoti se morajo gibati v mejah, ki jamčijo kolonu zmožnost, da dobi od svoje kolonije v normalnih letinah, po odbitku vseh dajatev gospodarju, zadostno pridelkov za glavno vzdrževanje sebe, in svojih družinskih členov.

Ako kolon nima lastnega stanovanja, ga mora gospodar zraven tega preskrbeti s hišo in pritklinami, ki je primerna in zadostna za stanovanje kolonovo in njegovih družinskih členov in ki odgovarja obsežnosti in potrebam zemljišča in z njim združenega kmetijskega gospodarstva.

§ 3. — Kolonska pogodba mora trajati najmanj šest let.

Kolonske pogodbe, ki se sklenejo na manjše trajanje ali na nedoločen čas, veljajo za šest let.

§ 4. — Kolonske pogodbe se morajo sestaviti pismeno. Zemljišča in poslopja kolonije se morajo izročiti kolonu na podlagi inventarja, iz katerega sta razvidna stanje in vrsta poslopij, zemljišč in z njimi obdanih gospodarjevih premičnin. Kolonu se mora izročiti izvod pogodbe in inventarja.

Troške za sestavo pogodbe in inventarja plača gospodar.

§ 5. — Stavbno in zdravstveno stanje poslopij, ki se izroče, morajo odgovarjati posebnemu namenu, ki so zanj določene.

Ohranitev poslopij v takem stanju gre na račun gospodarjev, izvzemši manjše poprave, ki jih zamore izvršiti kolon sam ali njegovi družinski člani brez posebnih stroškov in brez posebnega strokovnega znanja, kakor tudi one poprave, ki bi bile potrebne radi krivde ali nemarnosti kolonove ali njegovih družinskih členov.

§ — 6. Kolon mora izročeno mu posestvo oskrbovati in rabiti po navodilih gospodarjevih in v smislu pogodbenih dogovorov; zlasti mora prositi gospodarjeve pritrditve, predno začne s premembami glede načina kmetijskega obdelovanja, ki niso potrebne za navadno kmetijsko vrstenje.

Kolon ne more rabiti za dela, ki niso v zvezi s kolonijo, živine, orodja ali drugih gospodarjevih predmetov brez njegove pritrditve.

Kolon ne more odstopiti posestva v podkolonat brez gospodarjeve pritrditve.

§ 7. — Spravljanje pridelkov, katerih del bodisi določen, bodisi razmeren, pripade gospodarju, se more pričeti le z gospodarjevo pritrditvijo. Te pritrditve ni treba v nujnih slučajih, da se odvrne preteča škoda, toda kolon je dolžan to takoj naznaniti gospodarju.

§ 8. — Gospodar in kolon morata vsako leto enkrat obračunati onega dne, ki se določi v pogodbi.

Dolg in imetje kolona se vpiše v knjižico, ki naj se izroči kolonu.

§ 9. — Neposredne državne davke in doklade k njim plača gospodar.

Prispevki k troškom za vzdrževanje znatnih izboljšav (namakanja, osuševanja itd.), se razdele v razmerju z deležem na skupnem pridelku.

§ 10. — Dela, ki jih kolon izvrši na koloniji po gospodarjevem naročilu, ne da bi bil v to obvezan po kolonski pogodbi ali po zakonu, mora gospodar plačati.

Ako je kolon brez naročila, toda s pritrditvijo gospodarjevo, napravil znatne potrebne ali koristne izboljšave, ne da bi bil v to obvezan po kolonski pogodbi (krčbe, namakalne ali osuševalne naprave, poprave ali obnovitve na poslopijih ali drugačne izboljšave), mu pritiče zanje primerno povračilo. Gospodarjeve pritrditve ni treba, ako je delo nujno v svrhu, da se odvrne preteča škoda, toda kolon je dolžan v takem slučaju takoj naznaniti gospodarju izvršeno delo.

Dotični zahtevki dospe v štirih tednih potem, ko mine kolonsko razmerje.

§ 11. — Kolonska pogodba neha:

- a) s potekom pogodbenega časa;
- b) s kolonovo smrtjo;
- c) s predčasno razvezo;
- d) z vzajemno pritrditvijo.

§ 12. — Kolonska pogodba se razveže 11. novembra, ki sledi poteku šestega pogodbenega leta, ali, če je pogodba sklenjena na več kot šest let, 11. novembra koledarskega leta, v katerem poteče doba pogodbe.

Pogodba velja za molče obnovljeno nadaljnih šest let pod istimi pogoji, ako se ni tekom zadnjega pogodbenega leta, najpoznej 11. maja, odpovedala.

§ 13. — Kolonova smrt provzroči nehanje pogodbe s prihodnjim 11. novembrom, ako je smrt nastopila pred 11. majem, drugače z 11. novembrom naslednjega leta.

Z gospodarjevo smrtjo se kolonska pogodba ne razveže.

§ 14. — Kolonsko pogodbo more iz važnih vzrokov razvezati pred potekom dogovorjenega ali v zakonu določenega trajanja (§ 3. in 13.) vsaka stranka.

V teh slučajih more prizadeta stranka zahtevati razvezo pogodbe z naslednjim enajstim novembrom, ako se je ta zahteva stavila pred enajstim majem, drugače z enajstim novembrom naslednjega leta.

Za razvezo pogodbe upravičena stranka more zahtevati takojšnjo razvezo, ako se ima iz nadaljevanja pogodbe bati velike škode.

§ 15. — Kakor važen vzrok v smislu § 15., ki upravičuje gospodarja, da razveže pogodbo, se smatra zlasti:

- a) ako kolon znatno poškoduje poverjeno mu kolonijo;
- b) ako kolon znatno zanemarja oskrbovanje kolonije;
- c) ako trdovratno ne zadosti drugačni važni dolžnosti, ki mu jo nalaga pogodba ali zakon;
- d) ako kako drugače težko oškoduje gospodarjeve interese; zlasti pa,
- e) ako je v zastanku s svojimi pogodbenimi prispevki, ki dospejo potem, ko obvelja ta zakon, nad leto dni od zadnjega obračuna (§ 8.) in s skupnim dolgom, ki je višji od ekvivalenta letoletnih teh prispevkov;
- f) ako se kolon ali odrasel, z njim v skupnem gospodarstvu živeči člen njegove družine, dejanski loti gospodarja ali člena njegove družine;
- g) ako jo bil kolon za časa trajanja pogodbe kazensko obsojen zaradi tatvine, poneverjenja ali goljufije;
- h) ako nastopijo glede njihovih osebnih družinskih ali gospodarskih razmer premembe, ki za daljši čas izključujejo redno izpolnjevanje bistvenih pogodbenih dolžnosti.

§ 16. — Kakor važen vzrok, ki upravičuje kolona, da razveže pogodbo, se smatra:

- a) ako zemljišče ali njegove pritikline radi svojega pomanjkljivega stanja izključujejo pogodbi odgovarjajoče oskrbovanje, ako se znaten del posestva za daljši čas slučajno odtegne ali postane nerabljev; ali ako gospodar ne vzdržuje zemljišča ali njegovih pritikin v rabnem stanju;
- b) ako gospodar, kljub opetovanim kolonovim pozivom, ne zadosti drugim važnim dolžnostim, ki mu jih nalaga ta zakon ali kolonska pogodba;
- c) ako se gospodar, kljub ponovnim kolonovim pozivom, brani pritrditi znatnim koristim ali potrebnim izboljšavam, predlaganim od kolona v svrhu, da se zviša rentabiliteta kolonije;
- d) ako gospodar kako drugače težko oškoduje kolonove interese; zlasti pa,
- e) ako zadržuje kolonu nad let dni, od zadnjega obračuna (§ 8.) izplačila, do katerih je obvezan po pogodbi ali po zakonu;
- f) ako se gospodar dejanski loti kolona ali z njim v skupnem gospodarstvu živečega odraslega člena njegove družine.

§ 17. — Ako se kolonska pogodba razveljavi, predno more kolon dobiti sadove po njem obdelanega zemljišča, mu mora gospodar povrniti delo in troške, ki so bili potrebni za pridobitev sadov, ki so mu tako zmanjkali.

Ako se kolonska pogodba razveljavi po krivdi kolonovi, ali, ako ta neopravičeno zapusti kolonijo, pristojna gospodarju za s tem koloniji provzročene škode in za morebitne druge škode, ki tako nastanejo zanj, kolikor so v kolonskem razmerju utemeljene, zastavna pravica, enaka oni, ki jo obsega § 1101. občega državljskega zakona.

§ 18. — Ako se kolonija proda, nima to razveljavljenje kolonske pogodbe za neposredno posledico. Novi kupec je dolžan nespremenjeno nadaljevati

pogodbeno razmeje, dokler ne normalno poteče pogodba, vendar pa ne, ako bi ta potekla še-le po dveh letih, računajoč od enajstega novembra, sledečega prehodu lastnine, ki se je kolonu pravilno naznanil. V tem slednjem slučaju imata stranki pravico dati odpoved enajstega maja drugega leta.

Prodaje posameznih zemljišč ali poslopij, ki spadajo k koloniji, ne predugačijo dobe pogodbe, ako ne izostanejo vsled takih prodaj predpogoji § 2., vendar pa dajejo kolonu pravico do povračila škode izvirajoče iz prodaje in do razmernega zmanjšanja njegovih pogodbenih dolžnosti.

§ 19. — Neveljavni so dogovori:

- a) da mora kolon opravljati gospodarju ali drugi osebi ročna ali vozna dela brezplačno ali proti plačilu, ki je manjše od v kraju običajne dneve ali voznine;
- b) da mora kolon opravljati gospodarju ali drugi osebi ročna ali vozna dela v taki meri in v takem času, da je prisiljen zapostavljati dela na posestvu ali najeti za ta dela tuje delavce;
- c) da mora kolon deloma ali celoma izročiti gospodarju plačilo za dela izven posestva;
- d) da se mora kolon že naprej odpovedati pravicam do povračila, ki mu gre temeljem tega zakona;
- e) da je kolonu prepovedana svobodna prodaja njegovega deleža na pridelku;
- f) da mora kolon gospodarjev delež na pridelkih brezplačno prevažati od kraja, kjer se pridelava do kraja, ki ga določi gospodar, v razdalji čez 8 kilometrov v ravani ali 2 kilometra v brdih;
- g) da mora kolon v slučajih kolonskih pogodb, ki jih obsegata 1. in 2. točka § 1. gospodarja odškodovati (v gotovini ali z drugimi pridelki) v slučaju popolnoma slabe letine, ali če se brez kolonove krivde ne pridelava v prilog gospodarju s pogodbo določen delež na pridelku;
- h) da se kolonu prepove kupiti na svoj račun zemljišča in hiše;
- i) da se kolonu prepove sprejemati dela, ki niso v zvezi s posestvom, katera ne prikrajšajo rednega obdelovanja kolonskih zemljišč.

§ 20. — Pravice, ki pristojajo kolonu temeljem §§ 2. do 5., 7. odst. 2., 8., do 10., 12., do 14., 16. in 17. se ne morejo s pogodbo niti razveljaviti niti omejiti.

§ 21. — Določila §§ 4., 5., 8., 10. in 19. tega zakona se nalično uporabijo tudi za posebna razmerja med takozvanimi «sotani» in njihovimi gospodarji.

§ 22. — Zahtevki iz kolonskega razmerja zastarijo v treh letih potem, ko to razmerje neha.

Za zahtevke na povračilo v smislu §§ 11. in 18. se mora sodno potegniti v šestih mesecih potem, ko se je kolonsko posestvo vrnilo, drugače tožba ugasne.

§ 23. — Kolikor ni preskrbljeno s tem zakonom, valjajo nalično za kolonsko pogodbo določila o. drž. zak., ki se tičejo zakupne pogodbe.

§ 24. — V vseh spornih slučajih glede kolonskega razmerja, je strankam na voljo dano, da se zatečejo k izvedencem, od katerih imenuje enega gospodar, drugega kolon, tretjega pa ta dva izvedenca; na ta način izbrani trije izvedenci imajo pravico, da kot razsodniki odločijo, ako se stranki tako domenita, neizpodbitno.

V takem slučaju tvori razsodniški izrek izvršben naslov.

§ 25. — Ta zakon obvelja dne 12. novembra, ki sledi njegovi razglasitvi.

Tekom enega leta tega roka se morajo prilagoditi določilom tega zakona prej obstoječe pogodbe. Take pogodbe more vsaka izmed strank odpovedati kljub nasprotnemu dogovoru, najpozneje do enajstega maja koledarskega leta, sledečega začetku zakonove veljavnosti, in sicer z močjo, da pogodba neha naslednjega 11. novembra.

§ 26. — Izvršilni ukaz k temu zakonu se izda ukazoma sporazumno z deželnim odborom.

§ 27. — Mojima ministroma za poljedelstvo in za pravosodje je naročeno, da izvršita ta zakon.

\* \*

Da ne bo kakega nesporazumljenja, smatramo za potrebno omeniti, da zakonski načrt ni še veljaven, ker ga ni še odobrilo Njegovo Veličanstvo. Po zagotovitvi zastopnika c. kr. poljedelskega ministerstva barona Unterrichter-ja, ki se je udeleževal tozadevnih razpravljanih in dajal pojasnila o predmetu v odsekih in zbornici, pa lahko trdimo, da dobi pričujoči zakon v kratkem Najvišjo sankcijo.

O tem obvestimo že pravočasno javnost.

## Občinska samoupravna vprašanja.

### Nekaj navodil za ustanovljanje posredovalnih uradov.

Pred vsem smatramo za potrebno napisati par pripomb glede odškodovanja zaupnikov za izgubo časa pri izvrševanju poslov, ki jih jim nalaga njihova dolžnost kot zaupnikom posredovalnega urada.

Na prvi mah bi človek mislil, da bodo stroški posredovalnih uradov občutno breme za blagajne posameznih občin. Temu pa ni tako. V smislu § 10. zakona o posredovalnih uradih, je služba zaupnikov *častna* in ni torej spojena z nikako plačo. *Dejanski* in *potrebni* stroški pa, ki govori o njih omenjeni paragraf, ne bodo, kakor se zdi, tako znatni, da bi trpele občine radi tega, osobito še, ako se pomisli, koliko dobrega more posredovalni urad storiti v prilog upravljanim občanom. Dalje se zdi deželnemu odboru umestno naglašati, da se bodo zaupniki brez dvoma nekoliko žrtvovali, ko bodo videli, kako občekoristna naloga jim je poverjena.

Da pa ne bodo posamezni zaupniki preveč obremenjeni, prevideva zakon o posredovalnih uradih izvolitev *neomejenega* števila zaupnikov, kajti § 2. tega zak. predpisuje koliko zaupnikov mora biti *najmanj* izvoljenih, a ne stavi nikake meje glede najvišjega števila. Na ta način je omogočeno, da pride ob večjem številu zaupnikov vsak posamezen izmed njih le bolj redko na vrsto, tako da postane dozdevno breme, ki je zaupniku z opravljanjem te službe naloženo, malenkostno. Končno naj še omenimo, da zamore predsednik posredovalnega urada napovedati od slučaja do slučaja *uradni dan* in sicer ob tistem času, ko je eden ali drugi zaupnik najmanj obremenjen z izvrševanjem svojih gospodarskih poslov. Na ta način se stroški potem skoro popolnoma

poizgubijo. Priporočamo županstvu, da upoštevajo tudi ta pojasnila, kadar se razpravlja o tem predmetu v starešinstvenih sejah, kajti potem zgine strah pred ogromnimi izdatki, ki naj bi jih povzročali občinski posredovalni uradi.

Dalje smatramo za potrebno še podati županstvu par navodil, kako naj postopajo pri ustanovljanju posredovalnih uradov.

V tem oziru je v prvi vrsti merodajno določilo § 1. zakona o posredovalnih uradih, ki pravi, da sklepa o ustanovitvi občinskih posredovalnih uradov v posameznih občinah dotično starešinstvo, kateremu pristoja tudi pravica odločiti, ali naj se posredovalni urad ustanov za vse po zakonu določene posle, ali pa le z omejenim delokrogom, ter ali za področje cele županije, ali le za del občinskega okoliša. Starešinstvo izvoli dalje zaupnike in ti volijo potem iz svoje srede predsednika posredovalnega urada.

Za ustanovljanje omenjenih uradov je dalje važen še posebno § 7. zadevnega zakona, na podlagi katerega je županstvo dolžno naznaniti izid volitev zaupnikov posredovalnega urada predstojnemu c. kr. okrajnemu glavarstvu in deželnemu odboru. Naznanilo naj obsega vedno imena zaupnikov in namestnikov, ime predsednika, potem označbo, ali se je posredovalni urad ustanovil za celo županijo ali le za posamezne davčne občine, ter ali se bo pečal z vsemi, po zakonu določenimi posli ali ne.

Politična oblast določi o veljavnosti volitve in sporoči potem ustanovitev in pričetek delovanja posredovalnega urada skupno z imeni zaupnikov c. kr. okrajni sodnji. Izvoljeni zaupniki morajo, predno nastopijo svojo službo, napraviti pred županom slovesno obljubo, da bodo vestno izpolnjevali dolžnosti, ki jih jim nalaga nova služba. Ako je izvoljen župan sam v posredovalni urad, mora napraviti slovesno obljubo (seveda le on, ne zaupniki) pri načelniku predstojne politične oblasti ali pa pred njegovim zastopnikom.

To smo smatrali za potrebno povedati v svrhu, da olajšamo ustanovljanje posredovalnih uradov v posameznih občinah.

### Nadaljni posredovalni uradi.

V seji z dne 4. decembra 1913. je starešinstvo v *Červinjanu* sklenilo ustanoviti za celo področje tamkajšnjega županstva občinski posredovalni urad, ki se bo pečal z vsemi po zakonu določenimi posli. Za zaupnike so se izvolili: Ivan Lovisoni, Mihael Cernutti, Rajmund Zanetti, za namestnika pa Ivan Mosettig; prvo imenovani bo posloval tudi kot predsednik posredovalnega urada. — Ta je *deveti* sličen urad v deželi.

\* \*

Starešinstvo županije *Škodovaka* je v svoji seji z dne 5. novembra 1913. sklenilo ustanoviti za tamkajšnjo občino posredovalni urad; izvolilo je sledeče občane za zaupnike: Avgust grof Modena, Nikolaj Gortani in Ivan Rizzatti, za zaupnika-namestnika pa je bil izvoljen Alojzij Mucchiutti. Ime predsednika ni še znano. — Ta je *deseti* posredovalni urad.

\* \*

V *Tomaju* je tamkajšnje starešinstvo ustanovilo že v seji z dne 4. maja 1913. občinski posredovalni urad. Za zaupnike so bili izvoljeni: Josip Vran, župan, Anton Starc in Anton Zidar, podžupana. Imena morebitnih namestnikov in predsednika niso še znana. — Ta je *enajsti* posredovalni urad v naši pokneženi grofovini.

\* \*

V svoji seji z dne 5. novembra 1913. je tudi starešinstvo županije *Biljana* sklenilo ustanoviti za okoliš tamkajšnje občine posredovalni urad, ki bo posloval za vse po zakonu določene pravne in poravnane poskuse. Za zaupnike so se izvolili: Josip Šfiligoj, župan, Alojzij Mavrič, podžupan, Franc Šfiligoj in Anton Mavrič, starešini; kot zaupnik-namestnik je bil izvoljen Izidor Kožlin, občinski tajnik. Predsednik ni še znan. — Ta je *dvanajsti* posredovalni urad v naši deželi.

\* \*

V starešinstveni seji z dne 2. novembra 1913. se je ustanovil posredovalni urad za županijo *Števerjan*, ki se bo pečal z vsemi po zakonu določenimi posli. Za zaupnike so bili izvoljeni: Karl Prinčič, župan, Karl Hlede in Jožef Maraž, podžupana, Jožef Prinčič, Anton Terčič in Ivan Klanjšček, starešine; za namestnika je izvoljen Štefan Hlede. Ime predsednika ni še znano. — Ta je *trinajsti* posredovalni urad v deželi.

\* \*

Za županijo *Vila Vičentina* je tamkajšnje starešinstvo ustanovilo posredovalni urad v seji z dne 9. novembra 1913. Za zaupnike so bili izvoljeni: Edvard Verzegnassi, Gerard Colugnatti in Ivan Gaspardis, za zaupnika-namestnika pa Anton Florean; prvimenovani zaupnik bo posloval tudi kot predsednik novoustanovljenega urada. — Ta je *štirinajsti* sličen urad v naši deželi.

\* \*

V seji z dne 31. decembra 1913. je starešinstvo županije *Bovec* izvolilo sledeče občane kot zaupnike v posredovalni urad: Leopolda Jonko, župana, Franceta Ostan, mesarja, Ivana Pavlin, posestnika in Josipa Pirc, peka v Bovcu; za zaupnika-namestnika se je izvolil Franc Kenda gostilničar. Za predsednika so izvolili potem zaupniki med seboj Franceta Ostan. Pri tej priliki je sklenilo starešinstvo, da se bo ustanovljeni urad pečal z vsemi po zakonu določenimi posli in da bo raztezal svoj delokrog na celo politično občino. — Ta je *petnajsti* posredovalni urad v deželi.

\* \*

Starešinstvo županije *Avber*, zbrano v svoji seji z dne 20. decembra 1913., je sklenilo ustanoviti posredovalni urad, ki se bo pečal z vsemi po zakonu določenimi posli in ki bo raztezal svoje delovanje na področje cele županije. Izid volitve je sledeči: predsednik: Maks Ukmar, župan; zaupnika: Franc Role, podžupan in Franc Fabjan, starešina; zaupnik-namestnik je Josip Orel, starešina. — Ta je *šestnajsti* občinski posredovalni urad v pokneženi grofovini Goriško-Gradiščanski.

\* \*

Za županijo *Štorenc pri Moši* je tamkajšnje starešinstvo sklenilo ustanoviti posredovalni urad v seji z dne 23. novembra 1913. za vse po zakonu določene posle. Zaupniki so: Miha Turus, Josip Anton Orzan in Evgen Pizzul. Ime predsednika ni še znano. — Ta je *sedemnajsti* sličen urad v deželi.

\* \*

V *Kanalu* se je posredovalni urad ustanovil v starešinstveni seji z dne 28. januarja 1914. Za zaupnike so bili izvoljeni: Josip Tomažič, Josip Baudaš, Adalbert Ivančič, Fran Ulaga in Fran Gorjup; za zaupnika-namestnika pa se je izvolil Ivan Kralj. Ime predsednika ni še znano. Tudi ne vemo še, ali se bo posredovalni urad pečal z vsemi po zakonu določenimi posli in ali bo raztezal svoje delovanje področje cele politične občine. — Ta je *osemnajsti* posredovalni urad v deželi.

\* \*

Starešinstvo županije *Anhovo* je sklenilo ustanoviti v seji z dne 25. novembra 1913. za področje cele občine posredovalni urad. Izvoljeni zaupniki so se tako konstituirali: Kristjan Velušček, predsednik; Ivan Grilo, Mihael Gabrijelčič, Andrej Drnovšek in Andrej Zelinšek, zaupniki; Anton Velušček in Josip Stanič, namestnika. — Ta je *devetnajsti* občinski posredovalni urad v naši deželi.

## Nadaljevanje I. zasedanja XI. dobe deželnega zbora.

S patentom z dne 29. januarja 1914. je Nj. Veličanstvo blagovolilo sklicati deželni zbor na 3. februarja 1914., da nadaljuje svoje delo, ki je bilo pretrgano vsled odgoditve zasedanja v oktobru 1913. Dne 4. marca je bil deželni zbor zopet odgoden in to vsled tega, ker je imel dne 5. marca pričeti dunajski parlament svoje delovanje.

V tem enomesečnem zasedanju je imel deželni zastop pet javnih sej.

Izmed javnih vprašanj, ki so zbudila v javnosti mnogo zanimanja in ki se je deželni zastop bavil z njimi v minulem zasedanju, je tudi vprašanje o postavnih ureditvi ko'onskega vprašanja in razpravljanje dotičnega zakonskega načrta. Toda o tem poročamo na drugem mestu v tej številki «Samouprave».

Drug predmet, ki bo gotovo zanimal širšo javnost in ki ga je deželni zbor razpravljal in rešil v svoji seji z dne 12. februarja 1914. je gotovo zakonski načrt, s katerim se spreminja § 14. cestno-policijskega reda za javne nedržavne ceste. S to spremembo se hoče namveč doseči enoten način umikanja in prehitvanja vozil na javnih nedržavnih cestah. Tudi o tem predmetu prinašamo posebno poročilo na drugem mestu v današnji številki.

Omeniti bi bilo še resolucije, ki jih je sklenil deželni zbor v seji z dne 29. februarja, in s katerimi se poziva visoka c. kr. vlada:

1. da čimprej predloži v Najvišjo odobritev zakonski načrt, ki ga je sklenil deželni zbor v zaseda-

nju 1912. in ki se tiče uvedbe prepotrebnega stavbnega reda za pokneženo grofovino Goriško-Gradiščansko.

2. da sprejme na breme državnega zaloga stroške, ki jih mora danes trpeti dežela za javno cepljenje koz, kar pa je breddvmda dolžnost države, in

3. da spremeni zakonski načrt, ki se tiče preklica samopravnosti pri umobolnih.

Z ostalimi predmeti, ki jih je deželni zbor rešil v zadnjem zasedanju in ki se tičejo večinoma podelitve podpor za razna javno-koristna dela, se bomo po možnosti bavili pozneje.

Kakor že rečeno, je bilo to zasedanje vsled Najvišjega ukrepa dne 4. marca odgodeno.

## Kmetijska vprašanja.

### Za našo čebelorejo.

V naši deželi ne zavzema čebeloreja onega mesta, ki bi ji pritikalo z ozirom na ugodne razmere naših pokrajin, ki bi nudile čebelam obilo prilike za zbiranje in spravljanje sladke strdi. Kulture na naših poljih, v vinogradnih, po travnikih itd., naravnost vabijo, naj se čebeloreja bolj intenzivno goji, kajti čebelam ne bi primanjkovalo tečne paše.

Dosedaj je čebelarstvo v naši deželi razširjeno najbolj v njenem goratem delu in kolikor toliko tudi po nekaterih vaseh Vipavske doline. Tudi po kraški planoti vlada precejšnje zanimanje za čebelorejo, dočim poznajo Brda in furlanska nižina le malo to koristno panogo gospodarstva.

Stanje čebelarstva v naši deželi je razvidno iz sledečega razkaza, sestavljenega na podlagi podatkov leksikona o živinoreji, ki ga je izdala c. kr. osrednja statistična komisija kot rezultat štetja iz leta 1910.

OKRAJ		ŠTEVILO PANJEV	
politični	sodni	v sodnih okrajih	skupaj
Tolmin . .	—	—	4130
	Bovec . .	363	
	Cerkno . .	1315	
	Tolmin . .	1670	
Gorica-okolica	Kobarid . .	782	3010
	—	—	
	Kanal . .	626	
	Gorica (brez mesta) . .	1279	
Sežana . .	Ajdovščina .	1105	1670
	—	—	
	Komen . .	625	
Gradišče . .	Sežana . .	1045	360
	—	—	
	Kormin . .	306	
Tržič . . .	Gradišče . .	54	529
	—	—	
Gorica-mesto	Červinjan . .	351	70
	Tržič . . .	178	
Cela dežela Goriško-Gradiščanska . .			9769

Ti podatki kažejo, da čebeloreja v naši deželi ne stoji na oni višini, ki bi ji pritikala in da bi bila v tem oziru umestna primerna agitacija za pospeševanje te vrste pridelkov. In v ta namen je izdal deželni odbor, ko je dognal, da je v nekaterih krajih nastala med čebelami neka kužna bolezen, primerno okrožnico, ki jo objavljamo spodaj želeč, da bi rodila čim več uspeha. Okrožnica se glasi:

Te dni se je ugotovilo v Gorici in v Foljanu, da je razširjena med čebelami »gnila zalega«, to je neka kužna bolezen, ki lahko močno oškoduje ali tudi vniči našo čebelorejo, ker je nalezljiva. Bolezen se spozna po sledečih znakih: Pokrovke, mesto da bi bile ravne ali na rahlo vzbočene na zunanjo, so vzbočene na notranjo stran in imajo na sredini malo luknjico. V začetku bolezni vsebujejo pokrovke neko snov umazano-belkaste barve, ki se spremeni potem v rujavo in ki razširja nek značilno neprijeten duh. Ta temna snov je mrtev plod, ki se končno posuši.

Bolezen povzroča neznamenit bacil, ki se razvija na čudovito lahek način in ki razširja kugo od satovja do satovja, od panja do panja.

Kot sredstvo, ki uspešno varuje čebelnjake pred okuženjem, se priporoča čista salicilna kislina, stopljena v alkoholu. Stopi se 50 gramov salicilne kisline v 400 gramih alkohola; ta raztopina naj se uporablja potem, ko se je zredčila v vreli in precejeni vodi, za razkuževanje. Voda se pripravi v trenutku, ko se rabi; imeti mora najmanj 15 stopinj toplote. Z raztopino špirita salicilne kisline, pripravljenega v zgoraj označenem razmerju, se lahko razkuži 10 do 12 panjev. Za razkuževanje zunanjih delov panjev in voščene satovja, ki hrani zaplodke in med, se primeša enemu delu špirita salicilne kisline 24 delov vode, za razkuževanje že nagnitih celic pa se zmeša polovica špirita in polovica vode, in ta zmes naj se potem uporablja.

Za razkuženje vseh delov panja, zunanjih kakor znotrajnih, ter vsega orodja, ki se rabi pri čebeloreji, naj se uporablja salicilna voda. Istotako naj si tudi čebelar vmije roke z omenjeno vodo po vsakem pregledovanju okuženih panjev.

Priporočljivo je, da se priskrbi tudi čebelam okuženih panjev salicilni špirit na ta način, da se kane par kapljic v med, ki se mu je primešala voda in sladkorjev sirup.

Nekateri skušajo pregnati »gnilo zalego« s tem, da kadijo okužene panje z oljem matere dušice (timijanovim oljem) in da postavljajo v nje koščke naftaline.

Umen in vesten čebelar pa skrbi za to, da prehití okuženje panjev po tej bolezni s tem, da zavaruje čebele pred mrazom, stradanjem in žejo. Čebelar naj se potruži že pri jesenskem pregledovanju panjev, da odstrani iz njih z največjo natančnostjo in pazljivostjo vse satovje, ki ima mrtev plod v svrhu, da se onemogoči širjenje te bolezni v prihodnji pomladi.

Župani naj strogo pazijo na to, da se ne vtihotapijo v njihove županije okuženi panji; nadzorujejo naj prenos jive čebelnjake in v slučaju sumnje, da je izbruhnila kuga med čebelami, naj napravijo takoj vse potrebne korake, soglasno s pravicami in dolžnostimi, ki jih dajejo županom predpisi deželnega zakona o čebeloreji z dne 18. junija 1879. dež. zak. in ukaz. št. 13.

Deželni odbor smatra za svojo dolžnost, da opozori vsa županstva na to nevarnost, koje žrtev lahko



postanejo naši čebelarji vsled nepoznanja bolezní ali vsled njenega malouvaževanja.

Deželni odbor pozivlja županstva, da razglasijo to okrožnico vsem čebelarjem svojega okoliša. Istočasno naj se obvestijo prizadeti čebelarji, da je deželni odbor pripravljen priskrbeti jim zgoraj navedeno razkuževalno sredstvo v slučaju, da bi bilo kje to potrebno in sicer proti povrnitvi polovice tozadevnih resničnih stroškov.

Deželni odbor je tudi pripravljen poslati na lice mesta svojega strokovnjaka, ki pojde županstvom na roko s svetom in dejanjem.

## POGOZDOVANJE KRASA.

Komisija za pogozdovanje Krasa je izdala letno poročilo o svojem delovanju v letu 1912. Iz tega posnemamo, da ta akcija dobro vspeva, da se gola rebra kraških vrhov vedno bolj izgublja in da stopajo na njihovo mesto lepi, zeleni gozdni nasadi, ki bodo polagoma zopet dvignili do nekdanje veljave sedaj tužni in bedni Kras.

Ker se mislimo s poročilom še pečati, sporočamo danes le o splošnem pregledu finančne strani te akcije od prvega njenega početka.

Komisija je pričela svoje delovanje leta 1884. in je imela do konca leta 1912. sledeče dohodke:

1. Prispevek države . . .	648.500 K	— v
2. Prispevek dežele . . .	144.700 »	— »
3. Razne podpore . . .	1.100 »	— »
4. Dohodki naložene glavnice . . .	5.532 »	32 »
5. Razni dohodki . . .	27.105 »	56 »

Skupaj 826.947 K 88 v

in sledeče stroške:

1. Nakup in razglastitev zemljišč . . .	3.710 K	63 v
2. Pogozdovanje . . .	522.625 »	37 »
3. Napravljanje jam . . .	27.591 »	50 »
4. Vzdrževanje drevesnic . . .	104.168 »	22 »
5. Nakup orodja . . .	301 »	52 »
6. Nadzorovanje nasadov . . .	95.135 »	81 »
7. Pogozdovalni kataster . . .	3.279 »	24 »
8. Komisijski stroški . . .	5.821 »	77 »
9. Pisarniški izdatki . . .	5.340 »	27 »
10. Nagrade . . .	15.444 »	— »
11. Razni izdatki . . .	9.652 »	34 »

Skupaj 823.070 K 67 v

Vsekakor lepa svota, ki se bo, kakor lahko z gotovostjo upamo, dobro obrestovala.

## Uspehi poskusnega razstreljevanja.

Že v 9. številki letošnje «Samouprave» smo pisali o tem zanimivem predmetu, ki je povzročil splošno pozornost med našimi vinogradniki in drugimi interesi. Rekli smo takrat, da stremi deželni odbor za tem, da bi se tudi v naši deželi priredilo v posameznih vinogradnih krajih poskusno razstreljevanje trdih ali skalnatih tal v svrhu pridobivanja sveta za ustvar-

janje novih vinogradov. Delovanje deželnega odbora je rodilo uspeh, in tako so se vršili tekom meseca novembra omenjeni poskusi v nekaterih krajih Brd, Vipavske doline in Kraške planote in sicer: dne 13. novembra v Kamnjah na posestvu g. Josipa Slokar, 14. novembra v Prvačini na posestvu g. Franca Gregorič, dne 15. novembra v Krepljah (Dutovlje) na posestvu g. Franca Tavčar, dne 17. novembra v Vipolžah na posestvu bar. Teuffenbach, 18. novembra v Šlorencu (Dolenje) na posestvu g. Antona Jakončič in 19. novembra v Podgori na posestvu g. Franca Perko in v Ločniku na posestvu g. Antona Cargnel.

Poskusnemu razstreljevanju je v vseh krajih prisostvovala množica vinogradnikov, več kmetijskih strokovnjakov in nekatere ugledne in visoko stoječe osebe, kar pač dovolj jasno kaže, kakšno zanimanje je vzbudila ta poskusna prireditel o novem načinu obdelovanja zemlje.

Vsi poskusi so se vršili po natančno določenem programu. Ravnatelj avstrijskega vinarskega društva g. Wenisch, ki mu gre posebna zasluga, da so se priredili ti poskusi, je v vseh zgoraj omenjenih krajih na splošno pojasnil udeležencem pomen in namen poskusnega razstreljevanja, dočim je dajal tehnična pojasnila o sestavi razstreljivnih snovi, o načinu opremljanja patron, da se razpočijo, o napravljanju podkopov in izkopov za razne slučaje in o vlaganju patron v zemljo, c. in kr. nadognjičar Franc Pongratz, ki ga je v ta namen odredilo c. in kr. vojno ministerstvo.

Poskusi so obsegali različno uporabo varnostnih razstreljiv in sicer:

1. Globoko rahljanje za trtne nasade;
2. Globoko rahljanje za napravo vzornih drevesnih jam;
3. Odstranjevanje drevesnih parobkov (štorov);
4. Razstreljevanje živih skal za čiščenje pašnikov.

Za razstreljevanje se je pri vseh teh poskusih uporabljal *dinamon I*, ki smo o njem že pisali v uvodoma omenjenem članku «Samouprave». Ta izdelek je popolnoma brez nevarnosti, dokler ni spojen z užigalno kapico. Zato pa se lahko dobiva brez kakoršnegakoli dovoljenja v poljubni množini; sme se razpošiljati tudi po železnici ali po pošti, kakor vsako drugo blago. Užigalne kapice pa se dobivajo le na podlagi dovoljenja, ki ga izda politična oblast; kapice pa se ne smejo nikdar hraniti skupno z razstrelivom. Pripomnimo še, da je razstrelba brez vsake nevarnosti, ako se vrši mirno in previdarno in jo opravlja lahko vsak trezen in zanesljiv možki.

Kar se tiče stroškov, ki so združeni s tem načinom obdelovanja zemlje, naj omenimo sledeče:

Troški se izračunijo na eni strani po cenah razstreljivnega materiala, na drugi strani pa po številu strel, ki so potrebni za zrahljanje gotove zemeljske površine. Cene so sledeče:

100 kg <i>dinamona</i> v patronah pa 100 g	185'00 K
Užigalne kapice št. 6. za 1000 kosov	33'50 »
Užigalna vrvica za navadno rabo 800 m	21'00 »

Normalnem strel s patrono po 100 g z užigalno kapico in z 1 m užigalne vrvic se stane torej 24'5 v. K troškom seveda se morajo še prišteti izdatki za vrtanje sveta, kopanje podkopov; ti stroški pa se menjajo po naravi sveta. Ravno tako je tudi število strel, ki se morajo napraviti za razstrelbo gotove površine, odvisno od kakovosti zemlje in od učinka, ki se hoče doseči s razstrelbo. Na splošno se bo uvajal ta način

obdelovanja zemlje in z večjo koristjo v takih krajih, kjer je ročno delo samo na sebi dražje in kjer se čuti pomanjkanje delavcev. Razlika v učinkih ročnega dela in razstreljevanja obstoja tudi v tem, da se pri kopanju zemlje na roko doseže globokost, ki se prej določi, in večkrat niti ta ne, ako je nadzorovanje delavcev nezadostno, dočim se zrahljajo z razstreljevanjem tudi spodnje plasti zemlje.

Poskusi v vseh krajih, ki smo jih prej navedli, so se izvršno obnesli; udeleženci so bili jako zadovoljni z uspehi, ki so jih videli. Da je temu tako, kaže jasno tudi dejstvo, da se je že mnogo vinogradnikov zglasilo v kmetijskem uradu s prošnjo, da bi se jim priskrbela razstreliva, in da nekateri zasebniki uporabljajo že *dinamon* za obdelovanje svojih vinogradov.

Videč, kakih uspehi so rodili poskusi v krajih, koder so se vršili, namerava deželni odbor nadeljevati s prirejanjem in sicer v onih krajih, kjer se do zdaj niso še vršili.

Priporočamo vinogradnikom, da se priglasijo v to svrhu.

## Akcija zoper bedo.

V svoji seji z dne 22. novembra 1913. se je deželni odbor pečal z vprašanjem, kako bi se dale vsaj deloma ublažiti zle posledice, nastale vsled neugodnih vremenskih razmer in tem sledeče slabe letine. Deželni glavar pojasni razne načine, ki bi se lahko uporabili za ublaženje preteče bede; smatra pa za najbolj umestno to, da se sestavi seznam najpotrebnejših javnih del, ki naj se začnejo takoj izvrševati. S tem bi se dala hudo tepenemu ljudstvu prilika do zasluzka. Da bi se razdelila med prebivalce živila v naravi po zdatno znižani ceni, smatra deželni odbor za košljivo, ker niso pri tem izključene zlorabe.

Vsled tega se je sklenilo, naprositi c. kr. vlado, da podpira stremljenje deželnega odbora in da podeli za izvršitev spodaj navedenih javnih naprav, za katere že obstojajo gradbeni načrti in stroškovniki in za katere so tudi že na razpolago podpore iz državnih in deželnih sredstev v običajnem iznosu, še nadaljne prispevke na račun doneskov, v kojih kritje bi morale drugače prispevati blagajne prizadetih občin oziroma cestnih odborov.

Dela, ki naj bi se takoj začela na podlagi prej navedenih pogojev, so:

V *kanalskem* sodnem okraju:

1. Zgradba vodovoda v Ajbi;
2. Zgradba vodovoda v Zapotoku;
3. Zgradba ceste Vrtače-Čerin (v županji Anhovo).

V *goriškem* in *ajdovskem* sodnem okraju:

1. Vodovoda v Črničah in na Ravneh;
2. Gozdna cesta na Čaven pri Kamnjah;
3. Kanalizacija v Batujah;
4. Vodovod v Gojačah;
5. Cesta Osek-Bezovljak-Prvačina;
6. Most čez Vogršček pri Vogrskem;
7. Vodjaki Podsabotinom (županija Podgora).

V *červinjanskem* sodnem okraju:

Ceste v močvirjih pri Tercu.

V *krminskem* in *gradiščanskem* sodnem okraju:

1. Cesta „Pod Mačelovom“ v Medani;
2. Vodnjaki in kanalizacija v Medeji;
3. Vodjaki in kanalizacija v Marjanu;
4. Cesta Mulinut-Neblo (županija Dolenje);
5. Cesta Dobrovo-Medana-Fojana;
6. Cesta Doberdob-Zagraj;
7. Cesta Kopriva-Vipolže;
8. Cesta Pod Mačelovom-Vipolže (županija Medana);
9. Vodjaki v Šempetru ob Soči.

V *sezanskem* sodnem okraju:

1. Zbiralnik vode v Dolu;
2. Cesta Renški Vrh-Temnica-Zagraj;
3. Kapnica v Zagraju (županija Gorjansko);
4. Kapnica v Gorenjem (županija Povir);
5. Napajališče v Malem Dolu (županija Komen);

V *bovškem*, *tolminskem*, *kobariškem* in *cerkljanskem* sodnem okraju:

1. Napajališče pri Črni Vodi v Drežnici;
2. Cesta Polje-Prapetno Brdo (županija Štviška Gora);
3. Cesta Trušno-Bača, cesta Ponikve-Pečine in cesta Pečine-Taravice (županija Ponikve);
4. Vodovod Podbelem (županija Sedlo);
5. Cesta Kamno-Selce (županija Libušnje);
6. Vodovod v Breginju;
7. Vodovod pri Sv. Luciji.

Istočasno se tudi pospeši pri c. kr. vodstvu uravnanih del ob hudournikih v Trstu rešitev vprašanja spopolnitve uravnanih del ob hudourniku Grajšček (županija Lokavec) ter uravnave Branice

## JAVNE NAPRAVE.

### Cesta Vrtače-Čerin.

Rešitev vprašanja te prepotrebne cestne zgradbe se vleče že več let. Vstrajnemu delovanju deželnega odbora se je posrečilo pridobiti c. kr. vlado za to, da je bila izvršitev tega dela sprejeta v vladni cestni program, ki velja za našo deželo.

Po načrtih in stroškovniku, izvršenih po deželnem tehničnem uradu, znaša skupna potrebnost 13.500 K. V kritje tega zneska je dovolil deželni zbor v svojem zasedanju leta 1910. prispevek 3150 K. Ker pa se delo ni pričelo, je podpora zapadla, toda deželni zastopnik jo je zopet obnovil v svojem zasedanju leta 1912.

Vlada, ki prvotno ni smatrala te zadeve za nujno, se je končno vdala prepričevalnim dokazom deželne uprave, in dovolila za to delo podporo v znesku 8700 K in obenem odredila, da se prične z gradbo nameravane ceste, če bo le mogoče, v drugi polovici tekočega leta, ker bo takrat državna podpora že na razpolago.

V enakem smislu je sklepal tudi deželni odbor, ki je ustanovil v svojem področju tozadevni gradbeni zalog, ki bo sestajal iz državnega prispevka, iz podpore deželne uprave (ki je vsled sklepa deželnega odbora z dne 13. februarja 1914. že na razpolago) in iz prispevka občine Anhovo.

Kakor stvari sedaj stoje, smemo upati, da se prične z gradbo te važne cestne zveze že tekom tega leta.

Pisali smo ponovno o tem predmetu z namenom, da spopolnimo svoje tozadevno poročilo v 9. številki «Samouprave» letnika 1912.

## Dodopriskrbovalne naprave v Kalu.

Pomanjkanje zdrave pitne vode ni samo na Krasu jako občutno, temveč trpijo v tem oziru tudi razne vipavske in gorske občine prav veliko. Deželna uprava je vedno delovala na to, da se temu nedostatku sicer polagoma, a vendar gotovo odpomore. Ena najbolj potrebnih občin, ki čakajo na rešitev vprašanja o vodni priskrbitvi, je županija Kal v kanalskem sodnem okraju. Vstrajnemu drezanju deželnega odbora, se je posrečilo prepričati c. kr. melioracijski urad v Trstu, da je potreba po končni ureditvi vodnega vprašanja v imenovani občini v resnici velika, in da je tukaj hitra od pomoč na mestu. In res, melioracijski urad se je spravil z vso vnemo na delo in izvršil dosedaj načrte za sledeče vodne naprave:

1. Za zbiralnik vode v Kalu;
2. za vodovod v Levpi;
3. za vodovod v Žabljah;
4. za vodovod v Kanalskem Lomu;
5. za vodovod v Trebežu;
6. za vodovod v Škodniku.

Merodajni činitelji so uvedli potrebne korake, da se doseže zagotovitev kritja prevdarjene potrebščine za izvršitev vseh zgoraj navedenih del in da se zagotovi bodoče vzdrževanje izgotovljenih naprav.

## Deželna zakonodaja.

### Ločitev županije Marijan-Korona.

Z Najvišjo odločbo z dne 5. marca 1914. je Njegov o. in kr. apostolsko Veličanstvo blagovolilo potrditi zakonski načrt, ki ga je sklenil deželni zbor poknežene grofovine Goriško-Gradišanske glede delitve županije Marijan-Korona v Furlaniji v dve samostojni politični občini.

## Sejna poročila deželnega odbora.

### Naznanila predsedstva.

Deželni glavnik naznani, da je bil sprejet v avdijenci od Nj. Veličanstva. Presvetli vladar se je interesiral za našo deželo, ki mu je zelo pri srcu, ker je ljudstvo jako vdano dinastiji. Nj. Veličanstvo je izrazilo željo, da se posreči deželnemu zboru delovati v korist prebivalstva in da se gotovo pre-

magajo morebitne težkoče. Deželni glavnik je omenjal velike in mnogolične potrebe dežele, za katere se mora poskrbeti. Nj. Veličanstvo je zagotovilo, da se bodo upoštevale želje naše dežele.

Dalje naznani g. deželni glavnik, da se je oglašil pri raznih činiteljih osrednje vlade v svrhu rešitve važnih pendentnih predmetov. (31.-X. — )

### Občinske in cestno-odbovske zadeve.

Vsem občinam dežele se odpošlje okrožnica glede postopanja pri podeljevanju dovoljenja za podaljšanje policijske ure v javnih lokalih. (15.-X. — 13426/13.)

Za svojega zastopnika v cestni odbor tolminskega sodnega okraja, imenuje deželni odbor g. Antona Mikuža, posestnika pri Sv. Luciji. (9.-XII. — )

Vsem občinam in cestnim odborom dežele se odpošlje novela k cestnemu zakonu z dne 29. decembra 1912. dež. zak. in ukaz. št. 16. iz l. 1913. s priporočilom, da se omenjeni činitelji strogo držijo zakonskih določil. (13.-XII. — 1013/13.)

Za svojega zastopnika v cestni odbor kanalskega sodnega okraja, imenuje deželni odbor g. Josipa Gorjupa, deželnega poslanca in župana v Kanalu. (22.-XII. — )

### Avtomobilske zveze.

Avtomobilskemu društvu Gorica-Postojna se sporoči, da deželna uprava ne more podeliti nikake podpore za udejevitve avtomobilske črte Gorica-Gradež, in to vsled tega, ker je že dovoljena primerna podpora iz deželnih sredstev za zgradbo ceste Belveder-Gradež ob nasipu belvederskega prekopa. (9.-XII. — 15422/13.)

C. kr. poštnemu in brzojavnemu ravnateljstvu v Trstu se sporoči, da deželna uprava ni v stanu podpirati eventualno ustanovitve avtomobilskih zvez in da tudi občine ne morejo tega storiti. C. kr. vlada se pozove, da uvede omenjene zveze, na podlagi programa za zboljšanje gospodarskega položaja naše dežele, na lastne stroške, oziroma da izdatno podpre morebitna tozadevna stremljenja zasebnikov. (9.-XII. — 14829/13.)

C. kr. trgovinskemu ministerstvu se priporoči v ugodno rešitev prošnja avtomobilskega društva Gorica-Postojna glede podelitve koncesije za uvedbo avtomobilskih zvez Gorica-Červinjan in Gorica-Gradež. (9.-XII. — 16065/13.)

### Zdravstvo.

Mestnemu magistratu v Trstu se nakaže znesek 14.789 K 96 v na račun bolniških troškov, povzročenih po naših deželanih tekom meseca aprila 1913. v mestni bolnišnici tržaški. (8.-XI. — 9760/13.)

Bolnišnici usmiljenih bratov v Gorici se nakaže znesek 1615 K 92 v za bolniške troške tekom oktobra 1913. (15.-XI. — 13735/13.)

Umobolnici v Sv. Danjelu se nakaže znesek 558 ital. lir za bolniške troške, povzročene po naših deželanih tekom oktobra 1913. (15.-XI. — 13859/13.)

Magistratu v Trstu se nakaže svota 15.648 K 36 v za bolniške troške, povzročene po naših deželanih v mestni bolnišnici tržaški tekom maja 1913.

(15.-XI. — 10744/13)

Istemu v enak namen znesek 9955 K 3 v za julij 1913.

(24.-XI. — 13044/13.)

Istemu v enak namen svota 16.098 K 22 v za junij 1913.

(24.-XI. — 11712/13.)

Istemu v enak namen znesek 7851 K 16 v za avgust 1913.

(9.-XII. — 13620/13.)

Bolnišnici usmiljenih bratov v Gorici se nakaže znesek 2076 K 80 v za bolniške troške tekom novembra 1913.

(9.-XII. — 15113/13.)

Mestnemu magistratu v Trstu se nakaže znesek 11.353 K 22 v za bolniške troške, povzročene po naših deželanih tekom septembra 1913. v mestni bolnišnici tržaški.

(31.-XII. — 15842/13.)

### Kmetijske zadeve.

Skliče se posebni odsek za določitev programa o uporabi državnih podpor v pospeševanje živinoreje, s posebnim ozirom na podpore, ki naj se nakažejo čebelorejcem, ki so trpeli vsled gnjile zalege med čebelami.

(31.-X. — 12006/13.)

Skliče se posebni odsek v svrhu razpravljanja spomenice čebelorejcev z dne 11. septembra 1913.

(31.-X. — 12057/13.)

Deželnemu kmetijskemu uradu se naroči, da naj sestavi seznam kmetijskih predavanj, ki naj se vršijo v vseh krajih dežele in ki naj se poverijo gg. docentom obeh oddelkov deželne kmetijske šole.

(31.-X. — 13610/13.)

Deželnemu kmetijskemu uradu se naroči, da sestavi vspeh poskusov razstreljevanja zemljišč z zadevnimi razstrelivi.

(9.-XI. — 14789/13.)

Trgovski muzej v Trstu se obvesti, da si deželni odbor pridržuje izreči svoje mnenje o ustanovitvi zadruge za aprovizacijo Trsta z zelenjadjo, dokler se ne zaključijo pogajanja z „avstrijsko zadruge za prodajanje kmetijskih pridelkov na Dunaju“ glede ustanovitve njene podružnice v naši deželi.

(27.-XII. — 16156/13.)

C. kr. poljedelskemu ministerstvu se sporoči, da pozdravlja deželni odbor z veseljem misel o ustanovitvi podružnice „avstrijske zadruge za prodajanje kmetijskih pridelkov“ v naši deželi.

(27.-XII. — 15227/13.)

Deželni glavar naznani, da bo krilo, na podlagi izjave podpredsednika dr. Ploja, vse stroške za priveditev vinorejske razstave v Gorici v septembru 1914. avstrijsko državno vinarsko društvo.

(27.-XII. — 16139/13.)

C. kr. poljedelsko ministerstvo se naprosi za podelitev podpore v svrhu kritja primanjkljaja za nakup in razdelitev turšice v letu 1912.

(27.-XII. — )

Za svoja zastopnika v komisijo za pogozdovanje Krasa imenuje deželni odbor gg. dr. Antona Gregor-

čiča in dr. Petra pl. Flego kot prava uda, in svet. Franca Dominco in dr. Petra Pinausig kot namestnika.

(27.-XII. — 16500/12.)

### Šolstvo.

Okrajnim šolskim svetom in municipiju mesta Gorice se nakaže 20% poterjanih deželnih doklad na užitnino tekom septembra 1913. (15.-XI. — 13939/13.)

Čipkarski šoli v Velikem Dolu se dovoli podpora 300 K, ki naj se razdeli med revne učenke.

(9.-XII. — 14574/13.)

V enak namen se nakaže čipkarski šoli v Čepovanu podpora 200 K.

(9.-XII. — 14241/13.)

Obrtno-nadaljevalnim šolam se nakaže prva polovica stalnih letnih podpor iz deželnega zaloga za leto 1914. Izvzeta je podpora šoli v Korminu.

(31.-XII. — 16218/13.)

### Priskrbovanje vode.

Županstvu Grahovo se dajo pojasnila glede uvedbe 300% doklade v kritje primanjkljaja za vodovod Podbrdom.

(31.-X. — 11865/13.)

Županstvu Sv. Lucija se svetuje, da se obrne do c. kr. melioracijskega urada v Trstu za načrte v svrhu gradbe vodovoda in da sklepa o kritju proračunjene potrebščine.

(31.-X. — 12211/13.)

Županstvu Cerčno se nakaže znesek 600 K kot druga polovica deželne podpore za vodovod v Jaznah.

(15.-XI. — 13279/13.)

Prošnja glede podpore za popraviljanje vodovoda v Grantu se uvrsti med peticije deželnega zbora.

(15.-XI. — 11739/13.)

Dr. Podgornik in dr. Pinausig poročata o uspehu komisijonelnih pogajanj z dne 2. novembra 1913. glede odstopitve Hubljevce vode za nameravani vodovod po Vipavski dolini, ki bi preskrboval z vodo razne Vipavske občine in Gorico. Pogajanja niso rodila uspeha in se bodo ponovno vršila v aprilu 1914. Do tega časa se sestavijo skupni načrti za vodovod Goriškega mesta in za občinske vodovode po Vipavski dolini.

(15.-XI. — )

Županstvu Štanjel se sporoči, da deželni odbor ne more nakazati drugega obroka deželne podpore za vodovod na Sejmišču, dokler ni delo kolavdirano. Županstvu se naroča, da poskrbi, da se čimprej izvršijo poprave, zahtevane od c. kr. melioracijskega urada v Trstu.

(9.-XII. — 13956/13.)

Nakaže se drugi obrok deželne podpore za zgradbo napajališča v Medani.

(9.-XII. — 14189/13.)

Županstvu Drežnica se nakaže znesek 1750 K kot drugi obrok deželne podpore za zgradbo vodovoda v Jezercih.

(22.-XII. — 14494/13.)

### Železniška vprašanja.

Pri c. kr. ravnateljstvu državnih železnic v Trstu se priporoči prošnja bralnega, trt in sadjerejskega društva v Krepljah glede gradbe železniškega čakališča pri Krepljah.

(15.-XI. — 13739/13.)

## Ceste in mostovi.

Cestnemu odboru za cerkljanski sodni okraj se naroča, da sklepa o potrebi, prispevku in vzdrževanju nameravane cestne zveze med državno cesto Sv. Lucija-Ildrija in skladovno cesto Hotavlje-Zavodenj (Kranjsko) in Škofja Loka-Hotavlje (Kranjsko).

(31.-X. — 11871/13.)

Županstvo Drežnica se obvesti, da pregleda tehnični organ deželne odbora izvršene poprave na cesti Drežnica-Kobarid, predno se izplača drugi obrok dovoljene deželne podpore.

(31.-X. — 12874/13.)

Deželnemu tehničnemu uradu se naroči, da pregleda popravljavna dela na cesti, ki vodi na planini Zaprikraj in Golobar, ter da poroča potem o nakazilu drugega obroka deželne podpore.

Županstvu Sv. Lucija se dajo nasveti glede popraviljanja in širjenja steze, ki vodi iz Sv. Lucije skozi Lom v Log.

(31.-X. — 12212/13.)

Cestnemu odboru za kanalski sodni okraj se sporoči, da bo deželni odbor v prihodnje ravno s tako vneto podpiral izvršitev javnih del tamkajšnjega okraja, kot se je to godilo v preteklem času, seveda v razmerju s sredstvi, ki mu bodo na razpolago, in da se bo zavzemal tudi pri c. kr. vladi, da i ona podeli izdatne prispevke v navedene svrhe.

(31.-X. — 13045/13.)

C. kr. namestništvo se naprosi, da se izjavi o sistemu gradbe mosta v Trenti.

(31.-X. — 10370/13.)

Županstvu Volče se vrne gradbeni načrt za most čez Ušnik v svrhu, da pojasni potrebo gradbe z ozirom na visoko proračunjeno potrebščino.

(8.-XI. — 11648/13.)

Županstvu Grgar se izplača nadaljni obrok 200 K na račun deželne podpore za zgradbo ceste Britof-Zagorje-Ravnica.

(8.-XI. — 13865/13.)

Županstvu Pliskovica se nakaže znesek 500 K kot deželna podpora za popraviljanje ceste pri župnišču.

(8.-XI. — 13301/13.)

Upraviteljstvu županije Renče se naznani, da se deželni odbor ne more ozirati na njegovo prošnjo za podelitev deželne podpore v svrhu popraviljanja poti v Oševljek vsled tega, ker ni opremljena v smislu predpisov § 13. cestnega zakona; manjka troškovnik.

(15.-XI. — 12865/13.)

Istemu se naznani, da je deželni tehnični urad dobil naročilo izvršiti načrte za most „Pri Arčonih“.

(15.-XI. — 13303/13.)

Županstvu Anhovo se predloži načrt, ki ga je izgotovil deželni tehnični urad za zgradbo mosta v temkajšnji občini z naročilom, da starešinstvo sklepa o kritju prevdarjene potrebščine.

(15.-XI. — 2647/12.)

V deželni proračun za leto 1914. se vpiše postavke 9000 K 2000 K na naslov podpore, dovoljene od deželne zbornice za cesto Dol-Otlica-Kranjska meja.

(15.-XI. — 12698/13.)

Cestni odbor za tolminski okraj in županstvo Grahovo se pozoveta, da izplačata ravnateljstvu državnih železnic svoja prispevka za zgradbo mosta ob dovozni cesti na postajo Hudajužna.

(15.-XI. — 13335/13.)

Pritrdi se predlogu c. kr. namestništva glede proglačitve ceste na postajo Sežana za dovožno cesto v smislu deželne zakonodaje z dne 29. novembra 1903. dež. zak. št. 1. iz l. 1904.

(24.-XI. — 12780/13.)

Naroči se deželnemu tehničnemu uradu, da nadzoruje gradbe in poprave cest, ki jih je podpiral cestni odbor kanalski in ki so jih izvršile posamezne občine cestnega okraja v lastni režiji.

(24.-XI. — 13059/13.)

Za cesto po Grgarski planoti (Levpa-Kal) se nakaže nadaljni prispevek 1732 K 14 v na račun deželne podpore. — Cestni odbor za goriško okolico se pozore, da izplača i on prispevek 4000 K, ki ga je odmenil za cestno zvezo Grgar-Avče.

(24.-XI. — 13688/13.)

C. kr. ekspozitura za trasiranje cest v Gorici se naprosi, da izgotovi načrte za gradbo vozne ceste med vasicama Podpozničnik in Vrisk (Kožbana) in skladovno cesto.

(9.-XII. — 12727/13.)

Prošnja županstva Temnica za podporo v svrhu širjenja občinske ceste Kostanjevica-Novelo-Temnica-Škrbina se uvrsti med peticije na deželni zbor.

(9.-XII. — 14781/13.)

Deželnemu tehničnemu uradu se naroči, da izvrši načrte za popraviljanje občinskih poti v Breginju.

(13.-XII. — 11888/13.)

Županstvu Drežnica se nakaže znesek 386 K 70 v kot drugi obrok deželne podpore za širjenje ceste Drežnica-Kobarid.

(13.-XII. — 14240/13.)

Pri c. kr. ministerstvu notranjih zadev se podpira prošnja cestnega odbora za cerkljanski okraj glede podržavljenja skladovne ceste Želin-Cerkno-Čeplez-Kranjska meja.

(16.-XII. — 2605/13.)

Krajevni činitelji se pozovejo, da pokrbijo še za kritje ostale potrebščine 19.000 K za cesto Prvačina-Bezovljak-Osek.

(22.-XII. — 8114/13.)

Cestni ekspozituri v Gorici se nakaže znesek 1500 K kot prvi obrok deželne podpore za zgradbo ceste Lokvica-Opatjeselo.

(22.-XII. — 15048/13.)

C. kr. namestništvo se naprosi, da poskrbi za čim hitrejšo izvršitev podrobnih načrtov za zgradbo mosta čez Sočo pri Kamnem.

(22.-XII. — 14664/13.)

Cestnemu odboru za kobariški okraj se naznani, da je sprejeta poprava ceste Idersko-Livek v vladni cestni program. — Načrte za cesti Staroselo-Logje in Ladra-Vrsno izvrši deželni tehnični urad.

(27.-XII. — 14147/13.)

## Razno.

Društvu občinskih uslužbencev se sporoči, da se deželni odbor že bavi z vprašanjem o ureditvi njihovih pravnih razmer.

(31.-X. — 12820/13.)

Pri razpravljanju proračuna za leto 1914., sklene deželni odbor, da bo v prihodnjem letu izhajala „Samouprava“ v zmanjšani obliki in sicer bo prinašala samo *sejna poročila deželne odbora*, ki znajo zanimati širšo javnost.

(24.-XI. — —)

Za leto 1913. se dovolijo podpore sledečim gasilnim društvom naše dežele: Gorica 2000 K, Ronke 800 K, Červinjan 1000 K, Ločnik 800 K, Chiopris 800 K, Tolmin 1000 K, Kanal 500 K, Srpenica 400 K, Plužnje 500 K, Cerčno 800 K, Kobarid 650 K, Bovec 500 K, Podbrdo 400 K, Drežnica 700 K, Sežana 400 K, Selo 450 K in Tržič 800 K. (9.-XII. — 14371/13.)

S pridržkom odobritve deželnega zbora, se sklone zvišati prehranitna za izgnance na 80 v oziroma 64 v na dan in sicer od 1. januarja 1914. dalje.

(9.-XII. — 6148/13.)

C. kr. poljedelskemu ministerstvu se predloži prošnja bar. Teuffenbacha glede podelitve podpore za ureditev stalnih pašnikov v Vipolžah; istočasno se pospeši tudi rešitev vprašanja o osuševanju Prevalov na podlagi prvotnih načrtov za uravnava Birse in vprašanje o ustanovitvi govedorejske zadrage.

(31.-XII. — 16778/13.)

Županstvu Bovec se nakaže zešek 2000 K kot deželni prispevek za popraviljanje cerkvice Marije Deviče na Polju.

(31.-XII. — 15994/13.)

## PRAVNI NASVETI.

### Pristojnost uslužbencev c. kr. priv. južne železnice.

*Županstvo S. piše:*

Domovinski zakon z dne 5. decembra 1896. št. 222. § 10. pravi med drugim, da zadobe tudi stalno nameščeni uradniki in služabniki okrajnih zastopov in javnih zakladov domovinstvo v tisti občini, v kateri jim je odkazan njih stalni uradni sedež. Prosimo pojasnila, ali spadajo med te tudi uradniki in služabniki c. kr. priv. južne železnice. Mi sicer menimo, da ne, pa vendar nismo popolnoma gotovi.

*Na to odgovarjamo:*

Paragraf 10. novele k domovinskemu zakonu z dne 5. decembra 1896. št. 222. § 10. navaja vse kategorije uslužbencev in javnih funkcionarjev, ki zadobe domovinsko pravico v občini, kjer imajo svoj stalni uradni sedež.

Uslužbenci c. kr. priv. južne železnice ne spadajo k njim in torej ne uživajo po tem paragrafu prednosti, ki so določene za ostale tam omenjene funkcionarje.

### Kritje stroškov za tiskovine v vojaške namene.

*Županstvo S. piše:*

Ali je c. kr. okrajno glavarstvo opravičeno zahtevati od posameznih občin odškodnino za tiskovine, katere daje ono vsako leto občinam, kakor: tiskovine za črnovojniške in naborne imenike, za vojaške in črnovojniške glasilnice itd.

*Na to Vam odgovarjamo:*

Črnovojniški zakon z dne 6. julija 1886. predpisuje (§ 9.), da morajo občinska predstojništva s sode-

lovanjem matičnih voditeljev sestavljati in voditi imenike črnovojnikov.

V ukazu domobranskega ministerstva z dne 20. julija 1907. drž. zak. št. 150., izdanem temeljem gorenjega zakona iz leta 1886., so osobito v § 6. toč. 15. črka a) in v § 9. natančno določeni posli občin pri izvrševanju določil o organizaciji črnovojništva.

Dalje določa vojni zakon z dne 5. junija 1907. drž. zak. št. 128. v § 16. toč. 3., da so občine odgovorne za pravilnost od njih zahtevanih pripomočkov za naborne imenike in da morajo sodelovati pri uradnem poslovanju, potrebnem za pripravo in izvršitev naborov, kakor tudi *pri vseh uradnih poslih, potrebnih v izvršitev pričujočega zakona.*

Iz zgoraj opisanega sledi, da se smatrajo vsi ti občinam naloženi posli kot izročena opravila v smislu § 28. obč. reda.

Ako pa okrajne politične oblasti priskrbujejo na račun občin vse za gorenje posle potrebne tiskovine, domnevamo, da delajo to z edinim namenom, da *uve-dejo enotnost* vseh tiskovin pri vseh občinskih upravah. Primorane to storiti pa niso.

### Kdaj naj se spišejo zapisniki starešinstvenih sej?

*Županstvo K. — Vi vprašate:*

1. Ali se morejo zapisniki starešinstvenih sej sproti spisati?

2. Ne obstoja neka razsodba upravne sodnije, ki zapoveduje spis sejnih zapisnikov sproti?

3. Je-li zakonito dopuščeno, da se sejni zapisniki sestavljajo po preteku več dni; mogoče bi se sestava sejnega zapisnika na ta način zavlekla čez termin, določen za vlaganje ugovorov?

4. Ni-li parlamentarično v navadi, da imenuje predsednik (župan ali njegov namestnik) že pred pričetkom seje dva člena starešinstva za overovljenje sejnega zapisnika?

*Naš odgovor:*

Paragraf 47. občinskega reda določa, da se morajo o napravljenih sklepih sestavljati zapisniki. Občinski red pa ne obsega nikakih predpisov, kdaj da morajo biti zapisniki sestavljeni. Ker je spričo danih razmer čisto težko ali nemogoče sestaviti sejne zapisnike tekem seje, velja navada, da se spišejo po seji in nato podpišejo v naslednji starešinstveni seji.

Nam ni znano, da bi obstojala kaka razsodba upravnega sodišča, ki bi določala, da je treba sejne zapisnike spisovati sproti.

Glede nadaljnjih Vaših vprašanj se opaža, da je zapisnik, ki se spiše glede starešinstvenih sklepov, nekaka posvedočba storjenih sklepov, in sicer tako, da se mora smatrati to, kar je spisano v zapisniku kot dokazano, ako se ne doprinese popolen protidokaz. Vendar pa veljavnost starešinstvenih sklepov *ni* odvisna od protokoliranja, in teh sklepov tudi ne moti pomanjkljivo protokoliranje, ako se da vsebina sklepov dognati kako drugače.

Dosledno temu je sestava zapisnika povsem irrelevantna za vlaganje utokov, kajti v § 88. občinskega reda je jasno določeno, v kateri dobi se morajo vlagati ugovori proti starešinstvenim sklepom.

Glede overovljenja sejnih zapisnikov predpisuje § 47. obč. reda le, da morajo zapisnike podpisovati predsednik, dva starešini in zapisnikar,

O načinu določitve potrjevalcev ne obsega občinski red nikakih določb.

## O postopanju za pridobitev domovinske pravice.

*Gospa I. T. iz K. — Vi pišete:*

Podpisana sem pristojna po svojem možu v občino K., dasi sva bivala z družino nepretržno nad 10 let v mestu L., predno mi je umrl mož, in kjen bivam še naprej nepretrgoma tudi po moževi smrti. Prosim, da mi blagovolite pojasniti, kako naj postopam, da se mi prizna domovna pravica v mestu L., dasi mi je mož umrl. Naj omenim še, da sem se že ponovno obrnila na županstvo K. s prošnjo, da me ono odkaže mestu L., ali vse moje prošnje so ostale brez odgovora.

*Na to Vam odgovorjamo:*

Najprej moramo naglašati, da Vas dosedanja domovna občina ne more *odkazati* mestu L. kot — po Vaši želji — novi domovni občini, kajti novo domovinstvo je pogojeno od izrecnega sprejetja v domovinsko zvezo občine L., česar pa občina K., ne more izsiliti, marveč se za to k večjemu potegniti pri občini L., kakor se morete potegniti tudi Vi sama.

S svojo vlogo prosite, da bi mi vplivali na občino K. v svrhu, da bi se Vaše domovinstvo preneslo v občino L.

Toda iz te Vaše vloge niso razvidni oni natančni podatki, ki so potrebni v namen, da pridemo v položaj občini K. kaj svetovati oziroma naročiti.

Najprej je treba vedeti ali je Vaš pokojni mož bival v občini L. po zadobljeni svojepravnosti nepretržno 10 let, kakor to zahteva § 2. zakona z dne 5. decembra 1896. drž. zak. št. 222.

Ako je dan ta pogoj, ni samo on, marveč po njegovi smrti, ste tudi Vi in Vaši otroci zadobili pravico do sprejetja v domovinsko zvezo občine L., tudi če se Vaš pokojni mož ni bil potegnil za to pravico.

V tem slučaju se lahko, v smislu § 3. zgoraj omenjenega zakona, Vi sami ali pa občina K., potegne pri občini L., za Vašo in Vaših otrok domovinsko pravico.

Ves drugačem pa postane položaj, če Vaš mož ob času smrti ni bival še 10 let v občini L. Njegovi preostali, to je Vi in vašini zakonski otroci so v tem slučaju pristojni v občino K. (§ 11. in § 12. zakona z dne 3. decembra 1863.).

Vi sama pa si zamorete pridobiti v občini L. domovinsko pravico, ako ste po namenu § 2. zakona iz leta 1896. nepretržno in prostovoljno bivali tam skozi deset let, pri čemur se Vam šteje tudi čas, ki ste ga preživeli v tej občini za časa, ko je Vaš mož še živel.

Tudi tu se lahko Vi sami ali občina K. potegne za Vaše domovinstvo v novi občini.

Kar pa se tiče Vaših mladoletnih zakonskih otrok, je postopanje drugačno. Paragraf 12. zakona z dne 3. decembra 1863. pravi, da slede zakonski otroci v domovinstvu očetu, nezakonski pa materi.

Ako si torej Vaš mož ni še pridobil za svojega življenja z desetletnim bivanjem pravice do domovinstva v občini L., ostanejo njegovi mladoletni zakonski otroci še nadalje pristojni v K., tudi če boste Vi sprejeti v občino L.

To naj Vam služi v splošno navodilo. Ako pa hočete bolj natančnih pojasnil, nam morate sporočiti precizno tozadevne podatke.

## Popravek.

V 11. številki letošnje „Samouprave“ nam je napravil tiskarski škrat jako neljub pogrešek. Na strani 139. v članku „Uradni dnevi...“ bi moral biti naveden na koncu tretjega odstavka od spodaj navzgor tudi gosp. *dr. Peter Pinausig*, ki je tudi deželni odbornik. Sicer pa si je lahko popravil to pomoto vsakdo sam, na podlagi zadnjega odstavka istega članka na strani 140.

Tiska «Tipografia Sociale» — Zalaga deželni odbor.

Vsebina VII. letnika 1913.

# SAMOUPRAVA

Glasilo deželnega odbora poknežene grofovine  
goriško-gradiščanske.

LETNIK VII.



V Gorici 1913.  
Izdaja in zalaga deželni odbor.  
Tiska «Tipografia Sociale».





# Vsebina VII. letnika 1913.

Stran

Nadvojvoda Rajner . . . . .	15
Deželni glavar dr. Alojzij Pajer . . . . .	33
Sejna poročila deželnega odbora . . . . .	6, 20, 51, 64, 73, 89, 97, 113, 124, 132, 149

## Deželnozbornske zadeve:

Razpust deželnega zbora in razpis novih volitev . . . . .	68
Nekaj za deželnozbornske volilce . . . . .	75
Sklicanje deželnega zbora . . . . .	126
Deželni zbor v I. zasedanju XI. dobe . . . . .	138
Nadaljevanje I. zasedanja XI. dobe deželnega zbora . . . . .	145

## Deželna zakonodaja:

### Potrjeni deželni zakoni.

Zakon glede nekaterih gozdno in vodno policijskih odredb . . . . .	14
Zakon o zgradbi in vzdrževanju javnih neeraričnih cest . . . . .	14, 32
Zakon o posredovalnih uradih . . . . .	75
Zakon o zložbi poljedelskih zemljišč . . . . .	63, 72
Zakon o delitvi skupnih zemljišč in o ureditvi pravic do njih uživanja in oskrbovanja . . . . .	63, 71
Zakon o varstvu planin in o pospeševanju planšarstva . . . . .	63, 82
Agrarni zakoni . . . . .	69
Zakon o pospeševanju govedoreje . . . . .	76
Zakon zadevajoč zatiranje pelagre . . . . .	100
Zakon o vodnem pravu . . . . .	126
Zakon o razdelitvi županije Marijan . . . . .	149

### Pendentni deželni zakoni:

Stavbni red . . . . .	3
Učiteljski zakon . . . . .	11
Sprememba cestno-policijskega reda za našo deželo . . . . .	141
Kolonski zakon . . . . .	141

## Državna zakonodaja:

Dajatve v vojaške namene v slučaju mobilizacije ali dopolnitve oborožene sile na vojno stanje . . . . .	24
---	----

## Deželni zavodi in uradi:

Akcija za ustanovitev deželne zavarovalnice proti škodam po požaru in toči . . . . .	1
Deželna vnovčevalnica živine . . . . .	43
Poročilo o delovanju zavoda za vzajemno zavarovanje goveje živine v letu 1912—13. . . . .	47
Delovanje deželnega tehničnega urada tekom leta 1912 . . . . .	62
Izkaz o stanju deželnega zavoda za zavarovanje goveje živine koncem marca 1913. . . . .	68
Vnovčevalnica živine v naši deželi . . . . .	81
Deželni urad za pospeševanje tujškega prometa . . . . .	98
Delovanje deželnega hipotečnega zavoda in občinsko-kreditnega zavoda v letu 1912. . . . .	101
Uradni dnevi pri deželnih uradih in razdelitev referatov med ude deželnega odbora . . . . .	139

## Kmetijstvo:

Pospeševanje živinoreje . . . . .	11
Cepljenje presičev proti rudečici . . . . .	28
O uporabi katanovih barvil in citronove kisline za barvanje vina . . . . .	30

Stran

Razstave goveje živine v planinskem govedorejskem ozemlju . . . . .	77
Darila v pospeševanje kmetijstva . . . . .	82
Poskusi z razstreljevanjem skalnatih ali trdih tal v prido-bivanje sveta za vinograde . . . . .	109
Zavarovanje proti toči . . . . .	110
Avstrijska živinorejska razstava na Dunaju . . . . .	111
Našim vinogradnikom . . . . .	123
Vinorejski kongres v Gorici . . . . .	135
Konjski razstavi v Gradšču in v Tolminu . . . . .	136
Za našo čebelorejo . . . . .	146
Pogozdovanje Krasa . . . . .	147
Uspehi poskusnega razstreljevanja . . . . .	147

## Šolstvo:

Nova obrtno-nadaljevalna šola . . . . .	11
Deželna gospodinjiska šola . . . . .	16
Podpore obrtno-nadaljevalnim šolam . . . . .	27
Deželni prispevki obrtno-nadaljevalnim in čipkarskim šolam . . . . .	51
Otvoritev gospodinjiskega tečaja . . . . .	60
Polaganje usposobljenostnih izpitov učiteljic za poučevanje na kmetijsko-gospodinjiskih šolah . . . . .	92
Poučni izlet gojenk gospodinjiskega tečaja . . . . .	100
Kmetijsko-nadaljevalni tečaj za učitelje . . . . .	100
Počitniški učiteljski tečaj na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole . . . . .	112
Zaključek gospodinjiskega tečaja . . . . .	113
Drugi gospodinski tečaj . . . . .	122
Tečaj za uporabo sadja in zelenjadi . . . . .	123

## Socijalna vprašanja:

Zatiranje alkoholizma v Avstriji z zakonodajo . . . . .	27
Raztegnitev delavskega zavarovanja na obrate pomorskega plovstva in ribarstva . . . . .	103

## Javne naprave:

### Urnave vodnih tokov:

Urnava Vipave in njenih pritokov . . . . .	4
Urnave in zazidave nekaterih hudournikov v naši deželi . . . . .	5
Urnava Reke in hudournikov njenega porečja v županiji Naklo . . . . .	20
Splošna urnava vodnih tokov . . . . .	61
Pričetek uravnanih del ob Vipavi . . . . .	85
Urnave in zazidave gorskih hudournikov . . . . .	86

### Priskrbovanje vode:

Vodopriskrbovalne naprave v Kalu . . . . .	149
--	-----

### Cestne gradbe:

Delna preložitev skladovne ceste pri Gorenji Borjani . . . . .	6
Cesta Renski Vrh-Temnica-Zagraj . . . . .	19
Cestni program . . . . .	45
Cesta Tolmin-Selišče-Kamno in most čez Sočo pri Kamnem . . . . .	51
Cesta Vrtojba-Štandrež . . . . .	86
Cesta Doberdob-Zagraj . . . . .	96
Cesta Prvačina-Bezovljak-Osek . . . . .	96
Cesta Britof-Marija Celj . . . . .	97

	Stran
Cesta Marija Celj-Kanal . . . . .	125
Pričetek gradbe ceste Čepovan-Gorenja Trebuša-Dolenja Trebuša . . . . .	130
Cesta Krajnavas-Pliskovica-Veliki Dol-Tuplje-Berje . . . . .	131
Cesta Vrtače-Čerin . . . . .	148

### Železniška vprašanja:

Električna železnica Opčine-Sežana . . . . .	4
Železnica Opčine-Sežana . . . . .	19
Železnica in avtomobilske zveze po Brdih . . . . .	19
Širjenje kolodvora v Plaveh . . . . .	50
Vipavska železnica v desetem letu svojega obstanka . . . . .	78
Oškodnina državne železniške uprave za souporabljanje proge Vipavske železnice . . . . .	90

### Zdravstvo:

Pobijanje strupenih kač . . . . .	49
Sodba odlične osebe o naši deželni umobolnici . . . . .	87
Boj proti pelagri . . . . .	88
Število pelagroznih v letu 1912 . . . . .	88
Nova vojaška bolnišnica . . . . .	95
Psihijatrični kongres v Gorici . . . . .	115
Okrajni šolski zdravniki . . . . .	115
Spored psihijatričnega kongresa v Gorici . . . . .	126
Zatiranje dima in prahu . . . . .	138

### Narodno gospodarstvo:

Zadružništvo na Slovenskem . . . . .	105
Zadolžitev kmečkih posestev . . . . .	129

### Občinska samoupravna vprašanja:

Nov vir dohodkov za občine . . . . .	17
Pregledovavje občinskih računov . . . . .	44
Občinski posredovalni uradi . . . . .	57
Priloge občinskih računov . . . . .	63
Prodajanje občinskih zemljišč . . . . .	76
Podaljšanje policijske ure v javnih lokalih in tozadevne pristojbine . . . . .	90
Shodi občinskih zastopnikov v svrhu ustanovitve občinskih posredovalnih uradov . . . . .	93
Prvi posredovalni urad v deželi . . . . .	111
Občinske mape . . . . .	111
Za občinske posredovalne urade . . . . .	117
Novi občinski posredovalni uradi . . . . .	128
Ustanovitev novih posredovalnih uradov . . . . .	138
Nekaj navodil za ustanovljanje posredovalnih uradov . . . . .	144
Nadaljni posredovalni uradi . . . . .	144

### Pravni nasveti:

V koliko je naborna dolžnost mladeniča ovira pri poroki? . . . . .	14
Veljavnost preklica oporoke . . . . .	14
Veljavnost starešinstvenih sklepov . . . . .	28
Stavbna vprašanja . . . . .	28
Kdo je lastnik dreves na občinskih in okrajnih cestnih parcelah? . . . . .	29
Kdo je dolžan kriti stroške za vodopriskrbovalne naprave v posameznih občinah? . . . . .	55
Kdaj naj županstva izplačajo podžupanom in starešinam odškodnine, ki so postavljene v občinski proračun? . . . . .	66
Postopanje za pridobitev domovne pravice kljub pomanj-	

	Stran
kanju dokaza o desetletnem nepretrznem bivanju . . . . .	66
Kdaj in v koliko mora domovna občina povrniti stroške, ki jih je povzročil drugi občini tam se nahajajoči bolni siromak? . . . . .	67
Ali sme posekati lastnik zemljišča veje tujih dreves, ki segajo na njegov svet? . . . . .	67
Kolkovanje originalov in kopij gradbenih načrtov . . . . .	79
Ali smejo županstva odrediti prostovoljne dražbe nepremičnin na račun zasebnikov? . . . . .	80
Ali je domovna občina dolžna povrniti izdatke za mrtveca-siromaka, ki je vmrl v tuji občini? . . . . .	80
Ali preidejo z nakupom premoženja tudi občinske užitne pravice na kupca? . . . . .	91
Največji davkoplačevalec cestnega okraja je reden ud dotičnega cestnega odbora . . . . .	91
Ali je oče dolžan, vzdrževati svoje polnoletne, izven hiše že poročene otroke? . . . . .	103
O največjih davkoplačevalcih v cestnoskladovnih okrajih . . . . .	103
V koliko smejo cestni odbori dajati podpore za zgradbo ali vzdrževanje občinskih poti? . . . . .	115
Poštna pristojbine za uradna pisma cestnih odbornikov . . . . .	127
Zakol v sili je prost davčnih pristojbin . . . . .	137
Ometanje dimnikov . . . . .	139
Pristojnost uslužbencev c. kr. priv. južne železnice . . . . .	152
Kritje stroškov za tiskovine v vojaške namene . . . . .	152
Kdaj naj se spisujejo zapisniki starešinstvenih sej? . . . . .	152
O postopanju za pridobitev demovinske pravice . . . . .	153

### Okrožnice deželnega odbora:

Zgradba stanovanj v javnokoristne namene . . . . .	29
Predlaganje prepisov dokazil o premembi občinskega premoženja . . . . .	56
Razstave goveje živine v tolminskem okraju . . . . .	56
Delokrog posredovalnih uradov . . . . .	80
Zavarovanje proti škodam po požaru . . . . .	104
Priskrbovanje tiskovin za občinske posredovalne urade . . . . .	128
Pomožna akcija v ublaženje lede . . . . .	128
Uporabljanje nedržavnih cest za razne napeljave . . . . .	140
Navodila za uporabo gasilnih priprav in za umevanje predpisov požarne policije . . . . .	140

### Razglasi deželnega odbora:

Podeljevanje nagrad za murbne nasade . . . . .	29
Sprejemanje otrok v gradežko kopalnišče . . . . .	68
Razpis daril v pospeševanje živinoreje . . . . .	92
Vsprejem gojencev v zimski tečaji deželne kmetijske šole . . . . .	116
Podelitev ustanove Valentina Stanig . . . . .	116

### Razno:

O oporokah . . . . .	9
Podpore iz državnega melioracijskega zaloga . . . . .	19
Nekaj o cestno-policijskih odločbah . . . . .	46
Podpore gasilnim društvom . . . . .	50
Starostne doklade profesorjem bogoslovja . . . . .	68
Mednarodna razstava knjigotrštva in tiskarstva v Lipskem leta 1914 . . . . .	104
Akcija v pospeševanje tujskega prometa v naši deželi . . . . .	108
Akcija zoper bedo . . . . .	148

Vabilo na naročbo . . . . .	1
Popravek . . . . .	68, 153
Listnica uredništva . . . . .	116
Naročnikom in čitateljem . . . . .	141
Vsebinska VII. letnika 1913 . . . . .	I-IV